

Wychowawcza rola rodziny.

Rodzina jest podstawową komórką życia społecznego, którą inne grupy społeczne nie są w stanie zastąpić.

Rodzina jest jedną z podstawowych grup społecznych wpływających w największej mierze na ukształtowanie osobowości jednostki i jej zachowań w określonych warunkach społecznych, bowiem w każdym społeczeństwie, od najbardziej pierwotnych do najbardziej rozwiniętych i złożonych, niezależnie od sposobów zdobywania środków do życia i form gospodarowania.

Rodzina to dwie lub więcej osób razem żyjących, powiązanych więzią krwi lub małżeństwa lub adopcją.

Człowiek poza wyjątkowymi przypadkami, wychowuje się w rodzinie. Dom rodzinny jest z reguły pierwszym i najbliższym dziecku środowiskiem społecznym, którego oddziaływanie rozpoczyna się najwcześniej i ma największe znaczenie. Pierwsze lata życia człowieka są niezmiernie ważne dla rozwoju jego psychiki, a zwłaszcza sfery uczuciowej i pozostawiają najmocniejszy ślad w osobowości. Inne grupy społeczne, czy instytucje takie jak np. szkoła, przedszkole, grupy zabawowe czy rówieśnicze, organizacja, kościół uzupełniają jedynie wpływ rodziny na dziecko.

Rodzina jako grupa społeczno-wychowawcza, pierwsza wprowadza dziecko w świat kultury, dostarcza mu norm i wzorów postępowania, wpaja pojęcie dobra i zła, koryguje niewłaściwe formy zachowania, które podlegają ocenie i kontroli ze strony rodziców, stwarza warunki do zaspakajania potrzeb zarówno biologicznych jak i psychicznych czy społecznych wszystkich członków rodziny, a zwłaszcza dziecka.

Najważniejszymi spośród potrzeb psychicznych dziecka, które powinny być zaspokojone w rodzinie są:

- potrzeba bezpieczeństwa, pewności i stabilności,
- potrzeba przynależności uczuciowej, łączności z bliskimi osobami,
- potrzeba miłości,
- potrzeba uczucia.

Od zaspokojenia tych potrzeb psychicznych zależy prawidłowy rozwój dziecka. Aby zaś całokształt potrzeb rozwojowych dziecka mógł być

zaspokojony, konieczna jest prawidłowa struktura rodziny i właściwa atmosfera w niej panująca. Każda rodzina tworzy swój własny świat, w którym bliskie wspólne przeżywanie radości i smutków spaja rodzinę i decyduje o jej wartości, wzbogaca uczucia, kształtuje osobiste dążenia członków rodziny bez ich wyobrażeniu o sobie i innych. Stosunek do otaczającego świata ustala się u dziecka na podstawie stosunków ukształtowanych w kręgu rodzinnym. Zanim dziecko zacznie rozumieć sens słów, odczuwa atmosferę swego domu i uczucia pozytywne lub negatywne do niego kierowane. Przede wszystkim w rodzinie dokonuje się proces uspołecznienia dziecka i wprowadzenia w kulturę, w której ma się wychowywać i żyć. Przykład rodziców, nakazy i zakazy przez nich wydane działają na dziecko przez długie lata, a nawet gdy wejdzie w krąg szerszych kontaktów społecznych, czasem przez całe życie.

Rodzina jako grupa społeczno-wychowawcza tworzy swój własny system norm i wartości. Każdy z jej członków odgrywa określoną rolę [ojca, matki, dziecka], zajmuje określoną pozycję w wewnętrznej strukturze rodziny i włączony jest w układ wzajemnych stosunków, który ma mniej więcej stały charakter. Rodzice dla zrealizowania przez siebie przyjętych norm i wartości, posługują się w odniesieniu do dzieci odpowiednimi środkami oddziaływania, metodami wychowawczymi: nagrodą lub karą, perswazją lub przykładem. Model rodziny współczesnej ma charakter demokratyczny. Podstawą autorytetu rodziców nie stanowi jedynie ich władza rodzicielska nad dziećmi, ale opiera się on w coraz to większym stopniu na właściwościach moralno-społecznych rodziców i ich doświadczeniu życiowym. Narzędziem kontroli, która jest silna i trwała staje się więź emocjonalna między rodzicami a dziećmi. Szczególnie doniosłe znaczenie dla prawidłowego rozwoju dziecka ma wzajemny stosunek rodziców do siebie, na który dzieci są bardzo wrażliwe. Pod wpływem ogólnego klimatu w rodzinie, harmonijnego lub niezgodnego pożycia rodziców, formują się stosunki między rodzeństwem, które mogą być życzliwe i przyjazne lub negatywne i wrogie. Dziecko powinno wzrastać w przyjemnej atmosferze rodzinnej. Brak ciepła rodzinnego tj. właściwego klimatu uczuciowego w rodzinie, godzi w dobro rodziny i dziecka. Niekorzystny klimat uczuciowy rodziny rodzą nieprzyjemne wzajemne stosunki rodziców, co w konsekwencji doprowadzić może do rozbicia rodziny poprzez wypadnięcie z rodziny jednego z rodziców. Prowadzi to do zaburzeń struktury rodziny, w której rola ojca i matki mają odrębne, różne znaczenie i pełnią inne funkcje w rozwoju dziecka. W zdrowej rodzinie pełne poczucie bezpieczeństwa i model świata społecznego oparte są na obojgu rodzicach. Klimat uczuciowy wyrażać się też może w dobrym lub złym stosunku do dzieci, którym na równi z opieką materialną potrzebne jest ciepło rodzinne. Także złe warunki zewnętrzne i zła sytuacja materialna czy mieszkaniowa rodziny mogą być przeszkodą w rozwijaniu prawidłowego życia rodzinnego. Rodzina odgrywa ważną rolę przez cały okres rozwoju dziecka, tj. od

urodzenia do około 21 roku życia, a czasem dłużej. W trakcie rozwoju dziecko staje wobec nowych, stale zmieniających się sytuacji życiowych. Pomoc rodziców w przystosowaniu się do nowych warunków jest mu niezbędnie potrzebna. Również w późniejszych latach w okresie młodzieńczym, gdy następuje nowa faza w rozwoju osobowości, a działalność czynników fizjologicznych zbiega się z bodźcami środowiska – dziecko potrzebuje pewnego poparcia w rodzinie.

W rodzinie dziecko zaspakaja ważne potrzeby biologiczne i psychiczne. Dzieci, które nie mają zaspokojonych potrzeb biologicznych tj. pożywienia, wypoczynku, ubrania itp. rozwijają się gorzej, przeżywają niepowodzenia w nauce i mogą wykazywać różne formy zachowania dewiacyjnego. Niejednokrotnie jednak trudniejsze dla rodziców bywa zaspokojenie potrzeb psychicznych dziecka.

Wpływ rodziny na psychiczny rozwój dziecka dokonuje się poprzez:

- realizacje wartości i norm,
- sposób pełnienia ról przez poszczególnych członków rodziny,
- określony układ pozycji i stosunków panujących w rodzinie, co wyraża się w procesie uczenia się postaw i rodzenia określonych potrzeb.

Dla pomyślnego rozwoju dziecka nie wystarczy jedynie bezosobowe zaspakajanie jego potrzeb materialnych tj. potrzeby pożywienia, ciepła i ochrony przed niebezpieczeństwem. Konieczne jest również zaspakajanie jego potrzeb psychicznych, wśród których potrzeby uczuciowe zaspokoić może tylko pełna rodzina. W kilku pierwszych latach życia bliski i czuły kontakt z matką lub osobą nią zastępującą, oparty na zaufaniu i miłości, ma dla dziecka niezmiernie ważne znaczenie. Postępowanie matki z dzieckiem, rozwijanie i wzmacnianie przez nią u dziecka poczucia pewności, miłości i uznania jest warunkiem zachowania zdrowia psychicznego dziecka i warunkiem pomyślnego jego rozwoju. Dla dziecka najważniejszą osobą jest matka, bez względu na to, czy ma ono 5 czy 10 lat. Ważność matki jest wprost proporcjonalna do bezradności dziecka. Tym donioślejsza jest jej rola, im bardziej dziecko potrzebuje opieki. Zerwanie więzi uczuciowej między matką a dzieckiem prowadzić może do bardzo poważnych w skutkach następstw.

Pedagog: Małgorzata Zubrzycka

